

Milletlerarası Ticaret Odasının Kabul Ettiği Uluslararası Çeşitli Teslim Şekilleri

Derleyen: İlker PARASIZ
Prof.Dr.

Uludağ Üni.İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi BURSA

Uluslararası ticari işlemler ithalatçıyla ihracatçı arasında bir sözleşmenin yapılmasıyla başlar. Bu konuda oluşan teamüle göre bir tarafın ileri sürdüğü koşulları diğer tarafın yazılı olarak kabul etmesi durumunda alıcıyla satıcı arasında bir sözleşme yapılmış olur. Yapılan sözleşmelerde tarafların yükümlülükleri ve haklarının kesin olarak belirlenmesi gerekir. Özellikle malların bir ülkeden diğerine taşınmasında tarafların sorumlulukları ve bunların yerine getirilmediği takdirde ortaya çıkacak sorunların zararların, risklerin nasıl kötüleşeceği, taşıma sırasında mallara gelebilecek zarar ve ziyanların hangi taraf üzerinde kalacağı açık ve seçik olarak belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca doğacak hukuksal sorunların nasıl çözüleceğinin bilinmesi gerekir.

Yukarıda kısaca açıkladığımız hususların uluslararası bir standarta bağlanmasının önemi açıktır. İşte bu amaçla Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) bu gereksinimleri karşılamak için INCOTERMS (International Contract Terms: 1. Uluslararası Sözleşme Terimleri) leri 1953 yılında ortaya koymuştur. Bu terimler 1967, 1976 ve 1980 yıllarında yapılan çeşitli ek ve değişikliklerde süregelmektedir. MTO, tarafsız bir kurallar aemetini ortaya koymuş ve birçok ülkedeki MTO birimleri ve bankalar birliği aracılığıyla çeşitli ülkelerce tanınması sağlanmaktadır.

VARIOUS FORMS OF DELIVERY ACCEPTED AND CODED BY INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE

An International business transaction is initiated when an exporter and importer reached an agreement, According to a tradition in this area, a business contract is assumed finalized upon acceptance of conditions by one side, which are proposed by the other in a business letter. A bussiness contract is to stipulate rights and liabilities of both sides. It should also show clearly, how to compensate the opposite party if these liabilities are not met as well as which party has to cover for possible damages which may occur during transportation. Additionally, means of the solution for legal disputes should also be agreed upon between the two parties.

1. ULUSLARARASI TİCARETTE ÇEŞİTLİ TESLİM ŞEKİLLERİ (Fabrikada, Değirmende, Tarımsal İşletmede, Mağazada, vb.)

1.1. Ticari İşletmede Teslim

1.1.1. MTO'nun Alıcı ve Satıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler.

1.1.1.1. Satıcının Yükümlülükleri

- Satış sözleşmesinin koşullarına uygun biçimde malları teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa bunu belgelemek.
- Malı, sözleşme ile saptanan zamanda ve yerde veya sözkonusu mallar için alışılmış teslim yerinde alıcı tarafından sağlanan taşıma aracına yüklenmek üzere alıcının emrine vermek.
- Alıcının malı teslim alabilmesi için malın ambalajlanması gerekiyorsa, gideri kendisine ait olmak üzere malı ambalajlatmak.
- Malın ne zaman emrine hazır bulundurulacağını, alıcıya uygun bir süre içinde, bildirmek.
- Malın alıcının emrine hazır bulundurulması için gerekli olan (ölçme tartı, sayım ve kalite kontrolü gibi) yoklama giderlerini yüklenmek.
- Malın sözleşmede saptanan süre içinde alıcının emrine hazır bulundurulduğu ana kadar mala ait tüm rizikolarla giderleri, malın sözleşme konusu mal olduğu işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrılmış olmak koşuluyla yüklenmek.
- Alıcı istemde bulunduğu taktirde, gider ve rizikoları alıcıya ait olmak üzere, malın sevk ve/veya menşe ülkesince verilen ve malın ihraç ve/veya ithali (ve gerekiyorsa başka bir devletin topraklarından transit olarak geçmesi) için gerekli belgelerin sağlanmasında alıcıya her türlü yardımı yapmak.

1.1.1.2. Alıcının Yükümlülükleri

- Satıcı tarafından emrine hazır bulundurulan malı sözleşmede saptanan zaman ve yerde teslim almak ve sözleşmede belirtildiği şekilde mal bedelini ödemek.
- Malın sözleşmede saptanan zamanda, emrine hazır bulundurulduğu andan itibaren, mala ait tüm riziko ve giderleri, malın sözleşme konusu mal olduğu kesin olarak işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrılmış olmak koşuluyla yüklenmek.

● Malın ihracı ile ilgili tüm olası gümrük vergi ve resimleri ödemek.

● Malı teslim almak ve/veya teslim yerini seçmek için bir süre isteminde bulunduğu halde, zamanında gerekli talimatı satıcıya vermezse, bundan doğacak ek giderlerle saptanan sürenin bitiminden itibaren mala ait tüm rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu kesin olarak işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrımı yapılmış olmak koşuluyla yüklenmek.

● Menşe şahadetnamesi, ihrac lisansı gideriyle konsolosluk harçları dahil olmak üzere satıcının yükümlülüklerinin maddesinde sözü edilen belgelerin sağlanması için yapılan tüm gider ve harçları ödemek.

1.1.2. Yükümlülüklerin Açıklanması

Ticari işletmeden malın imal edildiği fabrika, üretildiği değirmen veya tarımsal işletme ya da stoklandığı mağaza anlaşılmalıdır. EXW Terimi ihracatçının malını bu sayılan yerlerde bulundurmamak zorunda olduğu anlamındadır. Aksine bir hüküm olmadığı takdirde, malın alıcı tarafından sağlanan bir araca yüklenmesinden satıcı sorumlu değildir. Satış fiyatına yalnızca mal bedeli ve gerektiğinde zorunlu ambalaj masrafları girilmektedir.

İthalatçı, teslim noktasından itibaren varış yerine kadar, malın taşınmasıyla ilgili tüm gider ve risklerin yükümlülüğünü taşır. Bu terim, ihracatçı için en asgari yükümlülüğü ifade eder.

1.2. Vagon Teslimi/Kamyon Teslimi (Hareket Yeri Saptanmak Yoluyla)

1.2.1. MTO'nun Alıcı ve Satıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler.

1.2.1.1. Satıcının Yükümlülükleri:

● Sözleşme koşullarına uygun biçimde malları teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa bunu belgelemek.

● Mal tam bir vagon (kamyon, araba) hamulesi miktarında veya özel tarifeye hak sağlayan ve bir vagona yüklenebilecek yeterli ağırlıkta ise, uygun tip ve boyutta bir vagonu zamanında tutmak, gerekirse su geçirmez örtü sağlamak, satış sözleşmesinde belirtilen tarihte veya süre içinde, giderleri kendisine ait olmak üzere, vagonu hareket istasyonunun düzen ve tüzüğüne uygun biçimde tutmak ve malı yüklemek.

● Malın bir vagon (araba, kamyon) hamulesinden az olması veya özel bir tarifeye hak veren bir vagon hamulesi ağırlığında olmaması halinde ve hareket istasyonunun nizamları mucibince malın satıcı tarafından vagona yüklenmesinin zorunlu bulunmaması koşuluyla malı sözleşmede saptanan tarihte veya süre içinde demiryolu idaresine, yada sevk istasyonuna kadar götürmesi de navluna dahil ise, demiryolu idaresi tarafından sağlanan bir araca teslim etmek. Eğer hareket yerinde bir-

çok demiryolu istasyonu bulunup da alıcı sevk istasyonunu seçme hakkını muhafaza etmemişse, satıcı, alıcı tarafından saptanan varış yeri için yük almakta olan ve kendisine en uygun gelen istasyonu seçebilir.

● Aşağıda alıcının yükümlülüklerinin 5. maddesinde yer alan hükümlere uygun olarak malın yüklendiği vagonun demiryolu idaresine teslimine yada yukarıda 3. maddede yazılı olduğu biçimde malın demiryolu idaresine teslimine değin geçen süre içinde mala ait tüm gider ve rizikoları yüklenmek.

● Malın ambalajsız olarak sevki ticari teamülden değilse, giderleri kendisine ait olmak üzere malı alışlagelen şekilde ambalajlamak.

● Malın yüklenmesi yada demiryolu idaresine teslimi için gerekli (ölçü, tartı, sayım ve kalite kontrolü gibi) yoklama giderlerini ödemek.

● Malın yüklendiği veya demiryolu idaresine teslim edildiğini, gecikmeksizin, alıcıya haber vermek.

● Teamül gerektiriyorsa, giderleri kendisine ait olmak üzere, alışlagelen taşıma belgelerini alıcıya sağlamak.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, giderleri alıcıya ait olmak üzere (alıcının yükümlülüklerinin 6.) menşe şahadetnamesini alıcıya sağlamak.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, giderleri ve rizikosu alıcıya ait olmak üzere, sevk ve/veya menşe memleketince verilen ve malın ihrac ve/veya ithali (ve gerekiyorsa başka bir devletin topraklarından transit olarak geçmesi) için gerekli belgelerin sağlanmasında alıcıya her türlü yardım yapmak.

1.2.1.2. Alıcının Yükümlülükleri:

● Malın gönderilmesi için satıcıya zamanında gerekli talimatı vermek.

● Malı, yüklendiği veya demiryolu idaresine teslim edildiği andan itibaren teslim almak ve sözleşmede belirtildiği şekilde mal bedelini ödemek.

● Malın yüklendiği vagonun demiryolu idaresine yada, satıcının yükümlülüklerinin 3. maddesinde öngörüldüğü gibi, mal demiryolu idaresine teslim edildiği andan itibaren meydana gelebilecek giderleri (gerektiği takdirde, örtünün kirası da dahil olmak üzere) ve tüm rizikoları yüklenmek.

● Malın ihracı ile ilgili tüm olası gümrük vergi ve resimlerini ödemek.

● Malı teslim almak ve/veya teslim yerini seçmek için bir süre isteminde bulunduğu halde, zamanında gerekli talimatı satıcıya vermezse, bundan doğacak ek giderlerle saptanan sürenin bitiminden itibaren mala ait tüm rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu kesin olarak işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrımı yapılmış olmak koşuluyla, yüklenmek.

● Menşe şahadetnamesi giderleri ve konsolosluk harçları dahil olmak üzere, satıcının yükümlülüklerinin 9.

ve 10. maddelerinde sözü edilen belgelerin sağlanması için yapılan tüm gider ve harçları ödemek.

1.2.2. Yükümlülüklerin/Açıklanması

INCOTERMS 1980'e kadar bu terim FOR/FOT "FREE ON RAIL/FREE ON TRUCK" olarak kullanılmıy, hem demiryolu ile hem de kamyonla sevkiyatı kapsamıştır. Ancak, 1980 revizyonunda kamyonla sevkiyatı içeren yeni terimler (FREE CARRIER gibi) kabul edilip, bu konudaki terminoloji eksikliği giderilince, FOR/FOT için aşağıdaki açıklama yapılmıştır.

("FOR" ve "FOT", Free on Rail" ve Free on Truck" anlamındadır. Bu terimler eş anlamlı olup "truck" sözcüğü de burada demiryolu vagonu karşılığıdır. Bu terimler, ancak mallar demiryolu ile sevkedilecekleri zaman kullanılmalıdır.)

Ancak, hâlâ kamyonla sevkiyatta FOT kullanılmaya devam edilmektedir. Bu hatalı kullanım, ya eski alışkanlıklardan kurtulamamak, ya da INCOTERMS 1980'i iyi incelememiş olmaktan kaynaklanmaktadır.

FOR teslim şeklinde mal bedeline yükleme yerine kadarki masraflar da dahildir. Satıcının yükümlülüğü malların yüklenmesine yada yüklenmek üzere demiryolu idaresine teslim edilmesine kadardır. Alıcının yükümlülüğü ise, teslim anından itibaren doğacak giderleri ve rizikoları üstlenmektir.

Bunların başlıcaları, malın ihracı ile ilgili gümrük ve resimleri, menşe şahadetnamesi gider ve harçlarını ödemek, teslim alma süresini zamanında satıcıya bildirmemişse bundan doğacak riziko ve giderleri üstlenmektir.

1.3. GEMİ DOĞRULTUSUNDA TESLİM

(Yükleme Limanı Saptanmak Koşuluyla)

1.3.1. MTO'nun Satıcı ve Alıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler

1.3.1.1. Satıcının Yükümlülükleri:

● Satış sözleşmesinin koşullarına uygun biçimde malları teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa bunu belgelemek.

● Kararlaştırılan yükleme limanında, alıcı tarafından saptanan yükleme rıhtımında, sözleşmede öngörülen tarih yada süre içinde, liman teamüllerine uygun olarak malı gemi bordası doğrultusunda teslim etmek ve bunu gecikmesiz alıcıya bildirmek.

● Alıcının istemi halinde, rizikosu ve giderleri ona ait olmak üzere, malın ihracı için gerekli ihrac lisansının yada resmi makamlardan alınması gerekli herhangi bir iznin sağlanmasında alıcıya tam olarak yardımcı olmak.

● Alıcının yükümlülükleri çerçevesinde 3 ve 4. maddelerinin hükümleri saklı kalmak koşuluyla malın kararlaştırılan yükleme limanında gemi bordası doğrultu-

sunda fiilen teslimi anına kadar, teslim için gerekli tüm formalite giderleri dahil olmak üzere, mala ait tüm giderlerle rizikoları yüklenmek.

● Malın, ticari teamüle göre ambalajsız gönderilmesi olanaksız ise, giderleri kendisine ait olmak üzere, malı alışılan biçimde ambalajlatmak.

● Malın gemi bordası doğrultusunda teslimi için gerekli (ölçü, tartı, sayım ve kalite kontrolü gibi) yoklama giderlerini ödemek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, malın saptanan gemi bordası doğrultusunda teslim edildiği mübeyyin muntazam vesikayı sağlamak.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, giderleri, alıcıya ait olmak üzere (alıcının yükümlülükleri 5.) malın menşe şahadetnamesini alıcıya temin etmek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, giderleri ve rizikosu alıcıya ait olmak üzere, önceleri 8. maddesinde belirtilen belgeler dışında, sevk ve/veya menşe memleketince verilen ve malın gönderilen memlekete ithali (ve, gerekiyorsa başka bir devletin topraklarından transit olarak geçmesi) için gerekli belgelerin (konşimento ve/veya konsolosluk belgeleri dışında) sağlanmasında alıcıya her türlü yardımcı yapmak.

1.3.1.2. Alıcının Yükümlülükleri

● Satıcıya, malın yükleneceği geminin ismini, yükleme limanını ve gemiye teslim tarihini, bildirmek.

● Malın, sözleşmede saptanan tarihte yada süre içinde, yükleme limanında gemi bordası doğrultusunda fiilen teslimi anından itibaren, malla ilgili tüm giderlerle meydana gelebilecek rizikoları katlanmak ve sözleşmede belirtildiği biçimde mal bedelini ödemek.

● Kendisinin saptadığı geminin zamanında mahalline varmamasında, yada malı almamasında veya kararlaştırılan tarihten önce hamulesini tamamlamış bulunmasından doğan tüm ek giderlerle, malın satıcı tarafından alıcının emrine amade kılındığı andan itibaren meydana gelebilecek rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu kesin olarak işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayırımı yapılmış olmak koyuluyula, yüklenme.

● Geminin ismini zamanında satıcıya bildirmez, malı teslim almak ve/veya yükleme limanını seçmek için bir süre aldığı halde, yeterli zamanda kesin talimat vermezse bundan doğan tüm ek giderlerle teslim süresi sona erdiği andan itibaren, meydana gelebilecek rizikoları, ancak malın sözleşme konusu mal olduğu kesin olarak işaretlenmek, ayrı konmak yada başka bir şekilde ayırımı yapılmış olmak koşuluyla, yüklenmek.

● Satıcının yükümlülüklerini içeren 3, 8 ve 9. maddelerinde belirtilen belgelerin sağlanması için gerekli tüm gider ve harçları ödemek.

1.3.2. Yükümlülüklerin Açıklanması

FAS teslimi şeklinde satıcının yükümlülüğü, malın gemi doğrultusunda rıhtıma veya mavnaya konmasıyla sona erer. Bu andan itibaren, malla ilgili tüm giderlerle kayıp ve hasar rizikoları alıcıya aittir.

"FAS" teriminin "FOB" dan başlıca farkı, alıcının ihraç nedeniyle malı gümrükten çekmesi gerektiğini belirtmesidir.

Bu terim yükleme limanı belirlenmek suretiyle kullanılır.

1.4. Gemi Bordasında Teslim (Yükleme Limanı Saptanmak Yoluyla)

1.4.1. MTO'nun Satıcı ve Alıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler

1.4.1.1. Satıcının Yükümlülükleri

● Satış sözleşmesinin koşullarına uygun biçimde malı teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa bunu teşvik etmek.

● Malı, kararlaştırılan yükleme limanında, saptanan tarih veya süre içinde, liman teamüllerine uygun biçimde, alıcı tarafından saptanan gemi bordasına teslim etmek ve malın gemi bordasına yüklendiğini gecikmeksizin alıcıya bildirmek.

● Giderleri ve rizikosu kendisine ait olmak üzere, malın ihracı için gerekli ihracat lisansını ve diğer resmi izinleri almak.

● Alıcının yükümlülüklerini içeren 3 ve 4. maddelerindeki hükümler saklı kalmak koşuluyla, malın kararlaştırılan yükleme limanında gemi bordasına yüklenmesi için gerekli tüm formalite giderleri ile ihracat dolayısıyla ödenmesi gereken harç, resim ve diğer giderler dahil olmak üzere, malın geminin küpeştesini geçtiği ana değin meydana gelebilecek mallla ilgili tüm gider ve rizikoları yüklenmek.

● Malın cinsine göre ambalajsız olarak gemiye yüklenmesi ticarî teamülden değilse, giderleri kendisine ait olmak üzere malı ambalajlatmak.

● Malın teslimi için gerekli (ölçü, tartı, sayım ve kalite kontrolü gibi) yoklama giderlerini ödemek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, malın saptanan geminin bordasına teslim edildiğini mübeyyin muntazam vesikayı sağlamak.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, giderleri alıcıya ait olmak üzere (bkz. alıcının yükümlülükleri 6) malın menşe şahadetnamesini sağlayarak alıcıya temin etmek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, giderleri ve rizikosu alıcıya ait olmak üzere, bir önceki maddede sözü geçen belgeler dışında, yükleme ve/veya menşe memleketince verilen, malın gönderilen memlekete ithali (ve gerekiyorsa, başka bir devletin topraklarından transit olarak geçmesi) için gerekli bir konşimentonun veya bir

belgenin sağlanmasında alıcıya her türlü yardımı yapmak.

1.4.1.2. Alıcının Yükümlülükleri

● Giderleri kendisine ait olmak üzere bir gemi kiralamak veya, malın yüklenmesi için bir gemide yeterli genişlikte yer ayırtmak ve satıcıya geminin ismini, yükleme limanını ve malın gemiye teslim edileceği tarihi bildirmek.

● Malın saptanan yükleme limanında filen geminin küpeştesinden geçtiği andan itibaren meydana gelecek malla ilgili tüm giderlerle rizikoları yüklenmek ve sözleşmede belirtildiği biçimde mal bedelini ödemek.

● Tayin ettiği geminin zamanında veya saptanan süre içinde varmaması yada veya malı alamaması, veya kararlaştırılan veya saptanan sürenin bitiminden önce hamulesini tamamlaması halinde, bundan doğacak tüm ek giderlerle kararlaştırılan sürenin bitiminden itibaren meydana gelecek mala ait tüm rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrımı yapılmış olmak koşuluyla, yüklenmek.

● Geminin ismini zamanında satıcıya bildirmez veya sözleşmede malı teslim almak ve/veyahut yükleme limanını seçme hakkını kullanmak için bir süre aldığı halde, zamanında ayrıntılı talimat vermezse, bundan doğacak ek giderlerle teslim almak için şart koşulan sürenin bitiminden itibaren meydana gelecek malla ilgili tüm rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrımı yapılmış olmak koşuluyla, yüklenmek.

● Satıcının yükümlülüklerini içeren 9. madde hükmü gereğince konşimentonun sağlanması için gerekli tüm gider ve harçları ödemek.

● Konsolosluk belgesiyle menşe şahadetnamesi dahil olmak üzere, satıcının yükümlülüklerinden 8 ve 9. maddelerinde sözü edilen belgelerin sağlanması için gerekli tüm gider ve harçları ödemek.

1.4.3. Yükümlülüklerin Açıklanması

FOB teslim şeklinde mallar satıcı tarafından, satış sözleşmesinin belirlediği yükleme limanında gemiye yüklenir. Malları ilgili kayıp ve hasar rizikoları, malın gemi küpeştesini geçtiği andan itibaren alıcıya devredilmiş olur. Alıcıya talepte bulunursa, tüm giderleri ve rizikosu alıcıya ait olmak üzere menşe şahadetnamesi ve konşimento gibi belgeleri de sağlamak konusunda alıcıya yardımcı olur. Bu terim yükleme limanı belirtilmek suretiyle kullanılır.

1.5. Mal Bedeli ve Navlun (Varma Limanı Saptanmak Yoluyla)

1.5.1. MTO'nun Satıcı ve Alıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler

1.5.1.1. Satıcının Yükümlülükleri

● Satış sözleşmesinin koşullarına uygun biçimde mal teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa bunu belgelemek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, malın, sözleşmede tanımlanan işyanın normal olarak taşınmasında kullanılan tipte ve denizde sefere elverişli bir gemi (yelkenli olmayacak) ile alışlagelen yoldan kararlaştırılan varma limanına taşınması için alışlagelen koşullarda sözleşme yapmak ve navlun bedeli ile düzenli denizyolu seferleri yapan vapur işletmeleri tarafından yükleme limanında, yükleme sırasında tahsil edilebilecek olan boşaltma limanındaki her türlü boşaltma giderlerini ödemek.

● Giderleri ve rizikosu kendisine ait olmak üzere, malın ihracı için gerekli ihraç lisansını yada diğer resmi izinleri almak.

● Malı, giderleri kendisine ait olmak üzere, saptanan tarih veya süre içinde eğer belirli bir tarih veya süre saptanmamış ise, makul bir süre içinde, yükleme limanında gemiye yüklemek ve malın gemiye yüklendiğinden alıcıya geçmeksiz haberdar etmek.

● Alıcının yükümlülüklerindeki 4. maddesinde hüküm saklı kalmak üzere, malın, yükleme limanında fiilen geminin küpeştesini geçtiği ana kadar meydana gelecek tüm rizikoları yüklenmek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, alıcıya, malın saptanan varma süresi için düzenlenmiş muntazam ciro lu konşimentosu ile yüklenen mala ait faturayı gecikmeksizin göndermek. Konşimentonun sözleşme konusu mallarla ilgili olması, malın gemiye yüklenmesi için saptanan süre içinde kalan bir tarih taşıması ve ciro veya başka bir biçimde alıcıya veya onun temsilcisinin emrine teslimini mümkün kılması gereklidir. Böyle bir konşimentonun tam takım "on board (gemi bordasında)", "shipped (gemiye yüklenmesi)" veya "received for shipment (yüklenmek üzere teslim alınmış)" konşimento olması ve yükleyici şirket tarafından eşyanın fiilen geminin bordasında bulunduğunu doğrulayan, usulüne uygun verilmiş ve yükleme için saptanan süre içinde bulunan bir tarihi taşıyan bir şerhi içerik teslim alma konşimentosu olması gereklidir. Eğer konşimentoda charter partiye atıf yapılmışsa, satıcı charter partinin bir nüshasını da alıcıya göndermekle yükümlüdür.

NOT: Muntazam konşimento, malın veya ambalajının kusur ve ayıbını açıkça gösterir ek kayıtları kapsayan konşimentodur. Muntazam bir konşimentoda, aşağıda yazılı kayıtların bulunması onun muntazam konşimento olma niteliğini ihlâl etmez.

a) Malın veya ambalajının istenene uygun olmadığını açıkça belirtmeyen kayıtlar, örneğin "ikinci el kasalar", "kullanılmış fiçiler" vb;

b) Malın veya ambalajının niteliğinden ileri gelen rizikolardan taşıyıcının sorumlu tutulamayacağına dair kayıtlar;

c) Taşıyıcının, malın içeriğini, tartısını, ölçüsünü, niteliğini veya teknik spesifikasyonunu bilmediğini belirten kayıtlar.

● Malın ambalajsız olarak gönderilmesi, ticarî teamülden değilse, giderlerini vererek malı ambalajlatmak.

● Malın yüklenmesi için gerekli (tartı, ölçü, sayım ve nitelik kontrolü gibi) yoklama giderlerini ödemek.

● Malın gemiye yüklenmesi için yerine getirilmesi gerekli tüm formalite giderleriyle ihracı nedeniyle ödenmesi gereken tüm vergi, resim ve harçlar dahil olmak üzere, yüklenmesi anına kadar gerçekleşecek malla ilgili her türlü resim ve harçları ödemek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, gider ve rizikosu ona ait olmak üzere menşe şahadetnamesi ile konsolosluk faturasını alıcıya sağlamak.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, gider ve rizikosu ona ait olmak üzere, bir önceki maddede sözü geçen belgeler dışında, yükleme veya menşe memleketince verilen ve malın gönderildiği memlekete (ve gerekiyorsa, başka bir memlekette transit olarak geçmesi) için gerekli belgelerin sağlanmasında alıcıya her türlü yardımı yapmak.

1.5.1.2. Alıcının Yükümlülükleri

● Satış sözleşmesinin koşullarına uygun olmak kaydıyla satıcı tarafından sunulan belgeleri kabul etmek ve sözleşmede öngörüldüğü biçimde, mal bedelini ödemek.

● Kararlaştırılan varma limanında malları teslim almak ve navlun dışında, malın varma limanına ulaşınca kadar denizde taşınması esnasında meydana gelecek tüm giderlerle, navluna dahil bulunmamak yada navlun ödendiği zaman vapur şirketi tarafından tahsil edilmemiş olmak kaydıyla, mavna ve rıhtıma kadar taşıma ücreti dahil, boşaltma giderlerini yüklenmek.

Not: Eğer mallar, C E F landed (CF rıhtıma boşaltılmış) olarak satılmış ise, mavna veya rıhtıma kadar taşıma ücreti dahil olmak üzere, boşaltma giderleri satıcıya aittir.

● Malın, yükleme limanında, geminin küpeştesini fiilen geçtiği andan itibaren meydana gelecek malla ilgili tüm rizikoları yüklenmek.

● Malın yüklenmesi ve/veya varma limanını seçme hakkını kullanabilmesi için bir süre aldığı halde, bu hususta zamanında talimat vermezse, bundan doğacak ek giderlerle, malın gemiye yüklenmesi için saptanan sürenin bitiminden itibaren meydana gelecek tüm rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayırımı yapıl-

miş olmak koşuluyla, yüklenmek.

● Menşe şahadetnamesi ile konsolosluk belgelerinin sağlanması için gerekli gider ve harçları ödemek.

● Satıcının yükümlülüklerinin 11. maddesinde sözü geçen belgelerin sağlanması için gerekli tüm gider ve harçları ödemek.

● Malın ithali için veya ithali sırasında ödenmesi gerekli tüm gümrük vergileriyle diğer vergi ve harçları ödemek.

● Gider ve rizikosu kendisine ait olmak üzere, malın ithali için gerekli ithal lisans veya permisini veya benzeri belgeleri sağlamak.

1.5.3. Yükümlülüklerin Açıklanması

Bu terim varma limanı belirlenmek suretiyle kullanılır. Eski rumuzu "CF" olan "CFR" teslim şeklinde satıcı, gösterilen varma yerine malı gönderebilmek için gerekli tüm giderleri karşılamak zorundadır. Yani CFR teslim şeklinde fiata mal bedeline ilâveten varma yerine kadarki nakliyat masrafı da dahil edilmiştir. Ancak, malla ilgili kayıp ve hasar rizikolarıyla, masraflardaki artma yükümlülüğü, mallar yükleme limanında geminin küpeştesinden geçtiği andan itibaren satıcıdan alıcıya devredilmiş olur.

Navlun satıcıya ait bir yükümlülük olduğu için, satıcıya bunun tabii bir sonucu olarak, tam takım muntazam ve ciro lu konişmentoyu gecikmeksizin alıcıya göndermek zorundadır.

Kararlaştırılan varma limanında malları teslim almak, navlun dışındaki giderleri (boşaltma, rıhıtıma taşıma gibi) üstlenmek, malın ithali için gerekli tüm gümrük vergileriyle resim ve harçları ödemek ise, alıcının yükümlülükleri arasındadır.

1.6. MAL BEDELİ, SİGORTA VE NAVLUN (Varma Limanı Saptanmak Yoluyla)

1.6.1. MTO'nun Satıcı ve Alıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler

1.6.1.1. Satıcının Yükümlülükleri:

● Satış sözleşmesine uygun biçimde malları teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa, bunu belgelemek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, malın sözleşmede tanımlanan eşyanın normal olarak taşınmasında kullanılan tipte ve denizde sefere elverişli bir gemi (yellenli olmayacak) ile alışagelenden kararlaştırılan varma limanına taşınması için alışagelen koşullarda sözleşme yapmak ve navlun bedeli ile düzenli deniz yolu seferleri yapan vapur işletmeleri tarafından yükleme limanında, yükleme sırasında tahsil edilebilecek olan boşaltma limanındaki her türlü boşaltma giderlerini ödemek.

● Giderleri ve rizikosu kendisine ait olmak üzere malın ihracı için gerekli ihraç lisansını veya diğer resmî müsa-

adeleri almak.

● Malı, giderleri kendisine ait olmak üzere, saptanan tarih ve süre içinde ve eğer belirli bir tarih veya süre saptanmamış ise, makul bir süre içinde, yükleme limanında gemiye yüklemek ve malın gemiye yüklendiğinden alıcıya gecikmeksizin haberdar etmek.

● Sözleşmede öngörülen taşıma risklerine karşı giderleri kendisine ait olmak üzere ve devredilebilir şekilde düzenlenmiş bir deniz sigorta poliçesi sağlamak. Sigortanın, "FPA" koşullarını içermesi, CIF bedelini %10 fazlasıyla karşılaması ve mümkün olduğu takdirde, sözleşmede yazılı para cinsi üzerinde düzenlenmesi ve saygın bir sigorta şirketi yada sigortacı tarafından yapılması gereklidir.

Sözleşmede aksi belirtilmedikçe, taşıma riskleri, bazı ticari ilişkilerde karşılanan yada alıcının özel durumlarında istemde bulunabileceği özel rizikoları kapsamazlar. Alıcı ile satıcının açıkça anlaşmaları gereken özel rizikolar arasında hırsızlık, yağmalama, sızıntı, kırılma, sıyırılma ve çizilme, diğer yüklerle temas, gemi terlemesi ve bazı özel ticarete ilişkin özel rizikolar yer almaktadır.

Alıcı istemde bulunduğu takdirde, satıcı, giderleri alıcıya ait olmak üzere, malı, sağlanması mümkün olduğu takdirde, sözleşmede öngörülen para cinsi üzerinden, harp rizikosuna karşı sigorta ettirmek zorundadır.

● Alıcının yükümlülüklerinin 4. maddesinde hüküm saklı kalmak üzere, yükleme limanında fiilen geminin küpeştesini geçtiği ana kadar meydana gelecek tüm rizikoları yüklenmek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, alıcıya yüklenen malın saptanan varma limanı için düzenlenmiş düzenli ciro lu konişmentosu ile fatura ve sigorta poliçesini veya, belgelerin sunulmasında sigorta poliçesi hazır değilse, sigortacı tarafından düzenlenip hamiline sigorta poliçesinin sağladığı hakları ve sigorta poliçesinin ana hükümlerini içeren geçici sigorta ilmühaberini, gecikmeksizin göndermek. Konşimentonun sözleşme konusu malları içermesi malın gemiye yüklenmesi için saptanan süre içinde kalan bir tarihi taşınması ve malın ciro veya başka bir suretle alıcıya veya onun temsilcisinin emrine teslimini mümkün kılması gereklidir.

Böyle bir konşimentonun tam takımım "on board (gemi bordasında)", "shipped (gemiye yüklenmiş)" veya "received for shipment (yüklenmek üzere teslim alınmış)" konşimento olması ve gemi şirketi tarafından eşyanın fiilen geminin bordasında bulunduğunu doğrulayan,

(*)CIF A.5 FPA gibi asgari klotları ve "mağazadan mağazaya" süreli sigortayı öngörmektedir. Alıcı sözleşmede daha kapsamlı kotaları istediği takdirde, sözleşmede esas olarak Incoterms'i kabul ettiğini, istediği ayrıntıları da ek olarak belirtmelidir.

usulüne uygun verilmiş ve yükleme için saptanan süre içinde bulunan bir tarihi taşıyan bir şehri içerik teslim alma konşimentosu olması gereklidir. Eğer konşimentoda charter partiye atıf yapılmışsa, satıcı, charter partinin bir nüshasını da alıcıya göndermek zorundadır.

Not: Düzenli bir konşimento, malın veya ambalajının kusur ve ayıbını açıkça gösterir ek kayıtları kapsayan bir konşimentodur. Düzenli bir konşimentoda, aşağıda yazılı kayıtların bulunması, onun düzenli olma niteliğini ortadan kaldırmaz.

a) Malın veya ambalajının istenene uygun olmadığını açıkça belirtmeyen kayıtlar, örneğin "ikinci el kasalar", "kullanılmış fiçiler", vb;

b) Malın veya ambalajının niteliğinden ileri gelen rizikolardan taşıyıcının sorumlu tutulamıyacağına dair kayıtlar;

c) Taşıyıcının, malın içeriğini, tartısını, ölçüsünü, niteliğini veya teknik spesifikasyonunu bilmediğini belirten kayıtlar.

● Malın ambalajsız olarak gönderilmesi, ticarî teamül- den değilse, giderlerini vererek malı ambalajlatmak.

● Malın yüklenmesi için gerekli (tartı, ölçü, sayım ve nitelik kontrolü gibi) yoklama işlemlerinin giderlerini ödemek.

● Malın, gemiye yüklenmesi için yerine getirilmesi gerekli tüm formalite giderleriyle ihraç nedeniyle ödenmesi gereken tüm vergi, resim ve harçlar dahil olmak üzere, yüklenmesi anına kadar gerçekleşecek malla ilgili her türlü resim ve harçları ödemek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, gider ve rizikosu ona ait olmak üzere (bkz. alıcının yükümlülüklerinde 8. maddeye), menşe şahadetnamesi ile konsoloslukça onaylı faturayı alıcıya temin etmek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, gider ve rizikosu ona ait olmak üzere, bir önceki maddede sözü geçen bölgeler dışında, yükleme ve/veya menşe memleketince verilen ve malın gönderildiği memlekete ithali (ve gerekiyorsa, başka bir memlekette transit olarak geçmesi) için gerekli belgelerin sağlanmasında alıcıya her türlü yardımı yapmak.

1.6.1.2. Alıcının Yükümlülükleri

● Satış sözleşmesinin koşullarına uygun olmak kaydıyla satıcı tarafından sunulan belgeleri kabul etmek ve sözleşmede öngörüldüğü biçimde mal bedelini ödemek.

● Kararlaştırılan varma limanında malları teslim almak ve navlun ve deniz sigortası hariç olmak üzere, malın varma limanına ulaşıncaya kadar denizde taşınması esnasında meydana gelecek tüm giderlerle, navluna dahil olmamak veya navlun ödendiği zaman vapur şirketi tarafından tahsil edilmemiş olmak kaydıyla, ma-

vuna ve rıhtıma kadar taşıma ücreti dahil, boşaltma giderlerini yüklemek yüklenmek. Sigorta poliçesi, harp rizikosunu kapsıyorsa, bunun giderini alıcı karşılayacaktır (bkz. alıcının yükümlülükleri 5. madde) NOT: Eğer mallar, "CIF landed (Rıhtıma boşaltılmış)" olarak satılmış ise, mavnaya veya rıhtıma kadar taşıma ücreti dahil olmak üzere, boşaltma giderleri satıcıya aittir.

● Malın, yükleme limanında, geminin küpeştesini fiilen geçtiği andan itibaren hasıl olacak malla ilgili tüm rizikoları yüklenmek.

● Malın yüklenmesi ve/veya varma limanını seçme hakkını kullanabilmesi için bir süre aldığı halde, bu hususta zamanında talimat vermezse, bundan doğacak ek giderlerle malın gemiye yüklenmesi için saptanan sürenin bitiminden itibaren meydana gelecek tüm rizikoları, malın sözleşme konusu mal olduğu işaretlenmek, ayrı konmak veya başka bir şekilde ayrımı yapılmış olmak koşuluyla, yüklenmek.

● Menşe şahadetnamesi ile konsolosluk belgelerinin sağlanması için gerekli gider ve harçları ödemek.

● Satıcının yükümlülüklerinin 12. maddesinde adı geçen belgelerin sağlanması için gerekli gider ve harçları ödemek.

● Gider ve rizikosu kendisine ait olmak üzere, malın ithali için gerekli ithal lisans veya permisini, ya da benzeri belgeleri sağlamak.

1.6.2. Yükümlülüklerin Açıklanması

Bu terim varma limanı belirtilmek suretiyle kullanılır. CIF terimi CFR teriminin benzeridir. Tek ilâve, satıcının yükümlülükleri arasında, malın taşınması esnasında meydana gelecek kayıp ve hasar rizikolarınakarşı deniz sigortası sağlamak zorunluluğunun bulunmasıdır. Yani, CIF satış şeklinde fiata mal bedeli ve navluna ek olarak sigorta masrafı da dahildir. Satıcı sigorta şirketi ile bir sözleşme yaparak sigorta primlerini öder. Alıcı şunu bilmelidir ki, bu terim gereğince satıcı, "FREIGHT CARRIAGE AND INSURANCE PAID TO" teslim şeklinden farklı olarak, sadece FPA (deyimin anlamını ileride, sigorta poliçelerini tanımlarken göreceğiz) koşulları diye isimlendirilen asgari koşullarda sigorta yükümlülüğündedir. Ayrıca sigortanın asgari %10 fazlasıyla karşılanması ve mümkün olduğu takdirde sözleşmede yazılı para cinsi üzerinden düzenlenmesi, saygın bir sigorta şirketi veya sigortacı tarafından yapılması gereklidir.

Alıcı sözleşmede daha kapsamlı, klozları istediği takdirde, sözleşme de esas olarak INCOTERMS'i kabul ettiğini, istediği ayrıntıları da ek olarak belirtmelidir.

Bu durumda CFR teslim şeklinde satıcı yükümlülüğünde olduğu belirtilen belgelere CIF teslim şeklinde

sigorta poliçesi de eklenmiş olmaktadır. Alıcının yükümlülükleri ise, varma limanında malları teslim almak ve bu andan itibaren her türlü masraf ve rizikoları üstlenmektir. CFR'de olduğu gibi malın ithali için gerekli vergi resim harç ödemeleri de alıcının yapacağı masraflar arasındadır.

1.7. GEMİDE TESLİM (Varma Limanı Saptanmak Yoluyla)

1.7.1. MTO'nun Satıcı ve Alıcı İçin Koyduğu Yükümlülükler

1.7.1.1. Satıcının Yükümlülükleri

● Satış sözleşmesine uygun olarak malı teslim etmek ve sözleşme gerektiriyorsa bunu tevsik etmek.

● Malı, sözleşmede saptanan süre içinde varma limanında, alışlagelen boşaltma yerinde, malın niteliğine uygun boşaltma vasıtasıyla boşaltılmasına olanak sağlayacak tarzda gemide, fiilen alıcının emrine sunmak.

● A.2 hükmüne uygun olarak malın fiilen alıcının emrine sunulduğu ana kadar meydana gelecek mala bağlı rizikolarla giderleri, malın sözleşme konusu mal olduğu kesin işaretlenmek, ayrı konmak veya başka suretle ayrımı yapılmış olmak koşuluyla yüklenmek.

● Malın ambalajsız olarak gönderilmesi, ticari teamülden değilse, giderlerini vererek mala ambalajlatmak.

● Malın yükselmesi için gerekli (tartı, ölçü, sayım ve nitelik kontrolü gibi) yoklama işlemlerinin giderlerini ödemek.

● Giderleri kendisine ait olmak üzere, kararlaştırılan geminin saptanan varma tarihini, gecikmeksizin, alıcıya bildirmek ve konşimentoyu veya teslim talimatını ve/veya alıcının teslim alabilmesi için gerekli öbür belgeleri zalanında sağlayarak alıcıya göndermek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, gideri alıcıya ait olmak üzere (bkz. B.3) menşe şahadetnamesi ile konsolosluk faturasını alıcıya temin etmek.

● Alıcı istemde bulunduğu takdirde, rizikosu ve giderleri ona ait olmak üzere, yukarıdaki maddelerde belirtilen belgelerden başka sevk ve/veya menşe memleketince verilip malın, varma yerinde ithali (ve lüzumlu halinde başka bir ülkenin topraklarından transit olarak geçmesi) için gerekli belgelerin sağlanmasında alıcıya her türlü yardımı yapmak.

1.7.1.2. Alıcının Yükümlülükleri

● A.2 hükmüne uygun olarak emrine sunulduğu malı teslim almak ve sözleşmede öngörülen biçimde mal bedelini ödemek.

● A.2 hükmüne göre malın fiilen emrine sunulan tarihten itibaren meydana gelecek mala bağlı rizikolarla giderleri, malın sözleşme konusu mal olduğu işaretlen-

mek, ayrı konmak veya başka suretle ayrımı yapılmış olmak koşuluyla, yüklenmek.

● A.7 ve A.8 maddelerinde zikredilen belgelerin sağlanması için satıcı tarafından yapılan tüm giderleri yüklenmek.

● Rizikosu ve giderleri kendisine ait olmak üzere, malın boşaltılması veya ithali için gerekli ithal lisansı ile bu mahiyetteki diğer belgeleri sağlamak.

● Malın boşaltılması ve/veya ithali sırasında yada boşaltma yada ithal nedeniyle ödenmesi gereken tüm gümrükleme gider ve harçlarıyla gümrük vergilerini ve diğer vergi ve harçları yüklenmek.

1.7.3. Yükümlülüklerin Açıklanması:

Bu teslim şekli varma limanı belirlenmek suretiyle kullanılır. "EX SHIP" satıcının malı, sözleşmede gösterilen varma limanında, geminin bordasında alıcının emrine verdiği anlamındadır. Satıcı, malın o noktaya kadar taşınması için gerekli gider ve rizikolarla katlanmak zorundadır. Satıcı, malları sözleşmede belirlenen süre içinde, varma limanında, mutad (alışılmış/her zamanki) boşaltma yerinde ve malın niteliğine uygun boşaltma vasıtasıyla boşaltılmasına olanak sağlayacak tarzda, gemide fiilen alıcının emrine hazır bulundurmakla yükümlüdür. CFR teslim şekline benzer. Fiata mal bedeli ve navlun dahildir. CFR'den farkı ise, satıcının varış limanındaki teslim anına kadar olan kayıp, hasar rizikoları ile fiat artışlarından sorumlu olmasıdır. Bu risk satıcıya ait olduğu için CIF ile karıştırmak gerekir. Çünkü, CIF teslim şeklinde satıcı sözleşme gereği malları sigorta ettirmek ve sigorta poliçesini alıcıya teslim etmek zorundadır. Oysa, bu teslim şeklinde satıcının sigorta poliçesi ibraz etme yükümlülüğü yoktur.

Prof. Dr. İlker PARASIZ

1943 Kütahya doğumlu. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Daha sonra 1416 sayılı kanunla Fransa'ya doktora yapmaya gitti. 1972'de Montpellier Üniversitesi I Hukuk ve Ekonomi Fakültesi'nde doktorasını tamamladı. 1975 yılında doçent, 1980 yılında profesör oldu. Halen Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde

İktisat Bölümü İktisat Politikası Anabilim Dalı Başkanı'dır. Evli ve iki çocuk babasıdır. "L'inflation en Turquie" adlı doktora tezi (1972), Dayanıklı Tüketim Malları Tüketim Analizi (1975) adlı doçentlik tezi, Para ve Banka, Para Politikası, Uluslararası Para Sistemi, Makro Ekonomi, Mikro Ekonomi, Friedmanci Monetarizm adlı basılmış eserleri ve bir çok bilimsel makalesi vardır.

*Yazının ikinci bölümü, Tekstil ve Mühendis Dergisi'nin 32.sayısında yayımlanacaktır.